

W PŁY W C Z Y N N I K Ó W
Ś R O D O W I S K O W Y C H
N A F U N K C J E P O Z N A W C Z E
C Z Ł O W I E K A

Co powinniśmy wiedzieć...

W P R O W A D Z E N I E

Człowiek przebywał w naturalnym środowisku przez setki tysięcy lat i podlegał wraz z nim przemianom. Przez bardzo długi czas obecność człowieka w środowisku i jego oddziaływanie na otaczającą przyrodę było niewielkie, prawie niedostrzegalne. Fascynacja człowieka rozwojem nauki, techniki i przemysłu oraz eksplozja demograficzna, trwająca od 200 lat (od czasu rewolucji przemysłowej), przyniosła oprócz oczywistych i wymiernych korzyści, trwałe zmiany w otaczającym nas środowisku naturalnym. W wyniku nadmiernej eksploatacji i nieracjonalnej gospodarki zasobami przyrody zniszczone zostały ogromne powierzchnie lasów, zanieczyszczone zostały powietrze, woda i gleby, bezpowrotnie utracone setki gatunków zwierząt i roślin.

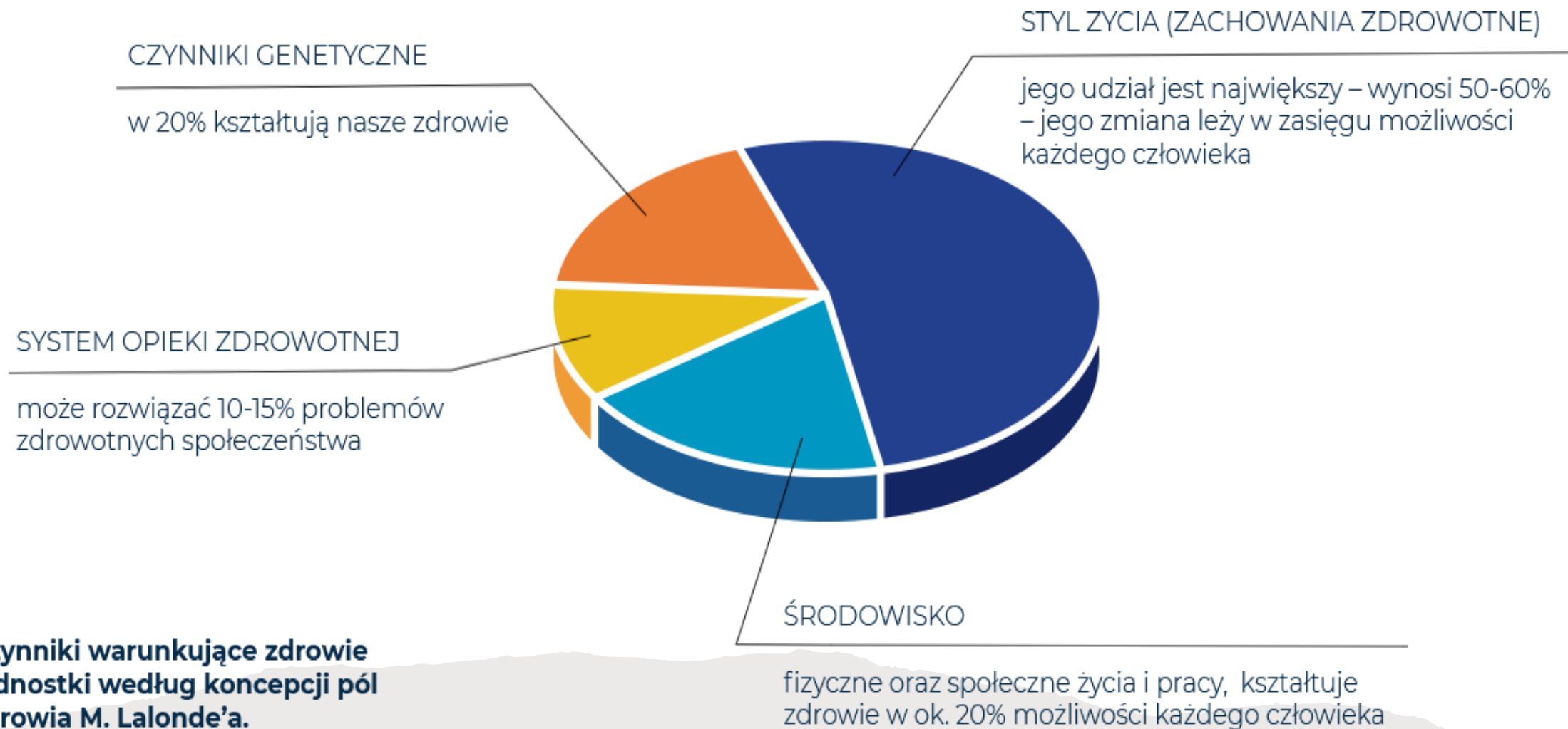

ZDROWIE ŚRODOWISKOWE

Zdrowie środowiskowe zawiera te aspekty zdrowia człowieka, w tym i jakość życia, które są determinowane przez czynniki biologiczne, chemiczne, fizyczne, psychiczne i społeczne środowiska. Obejmuje też założenia teoretyczne i praktykę w zakresie oceny, eliminacji i zapobiegania obecności w środowisku tych czynników, które mogą oddziaływać negatywnie na zdrowie obecnego i przyszłych pokoleń.

Czynniki warunkujące zdrowie jednostki według koncepcji pól zdrowia M. Lalonde'a.

CZYNNIKI WARUNKUJĄCE ZDROWIE

PROCESY POZNAWCZE CZŁOWIEKA

Procesy poznawcze to podstawowe funkcje, które służą nam do poznania rzeczywistości, uzyskania orientacji w otoczeniu, przyswajania wiedzy o otaczającym nas świecie i przetwarzania uzyskanych informacji, a następnie wyprowadzania ich do otoczenia w formie reakcji, jaką jest nasze zachowanie.

PROCESY POZNAWCZE C.D.

- Elementarne procesy poznawcze to sekwencja przetwarzania informacji ściśle związana z odbieraniem, interpretowaniem i gromadzeniem informacji. Rozróżniamy ich trzy kategorie: uwagę, percepcję i pamięć, przy czym czasem zalicza się także kontrolę poznawczą i funkcje wykonawcze.
- Złożone procesy poznawcze to myślenie i język. Myślenie można opisać, jako zdolność umysłu do tworzenia symbolicznego modelu rzeczywistości i do wprowadzania modyfikacji tegoż modelu, zastępując nimi realne działania. Zagadnienie języka to zagadnienie interdyscyplinarne, a język nie jest tu wyłącznie domeną psychologii, lecz także lingwistyki, filologii oraz filozofii. Język pośredniczy rozumieniu i opisywaniu otaczającego nas świata, składa się na jego mentalny obraz (tzw. językowy obraz świata) i może być rozwijany (poszerzany) praktycznie przez całe życie.

ŚRODOWISKOWE UWARUNKOWANIA ZDROWIA

Aby w organizmie człowieka mogły w sposób prawidłowy dokonywać się procesy wzrostu i rozwoju, rozwijać fizjologiczne funkcje i czynności narządów potrzebuje on oprócz materiałów energetycznych i budulcowych odpowiednich regulatorów w postaci hormonów, oraz niewytwarzanych przez organizm biopierwiastków i witamin, spełniających najczęściej rolę biokatalizatorów wielu reakcji, przyspieszających zazwyczaj ich przebieg i tym samym umożliwiającym m. in. wykorzystanie energii zawartej w pożywieniu. Ich niedobory lub braki powodują powstanie określonych zmian chorobowych, bądź predyspozycję do nich.

Naturalne środowisko zewnętrzne człowieka to wszystko to, co nas otacza, co z zewnątrz wpływa bezpośrednio lub pośrednio na jego organizm.

Najważniejszymi elementami środowiskowymi jest: woda, powietrze, gleba, produkty spożywcze, czynniki pogodowo klimatyczne. Każdy człowiek jest przywiązany do jednego źródła wody pitnej, dlatego jej mineralny skład i skażenie odgrywają jedną z decydujących ról w warunkowaniu zdrowia człowieka.

CZYNNIKI ŚRODOWISKOWE

Zewnętrzne i wewnętrzne skażenia powietrza

Hałas

Środowisko wewnętrzne i warunki zamieszkania

Zanieczyszczenia wody

Pole i promieniowanie elektromagnetyczne

Narażenie na działanie chemikaliów

ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA

Zanieczyszczenie powietrza jest największym w Europie środowiskowym zagrożeniem dla zdrowia - związane jest z chorobami serca, udarami, chorobami płuc i rakiem płuc. Szacuje się, że narażenie na zanieczyszczenie powietrza prowadzi co roku do ponad 400 000 przedwczesnych zgonów w UE.

SKAŻENIA POWIETRZA

- Pył zawieszony w powietrzu jest nośnikiem metali, w tym najgroźniejszych metali ciężkich: ołowiu, kadmu i rtęci.

Niebezpieczeństwo polega na ich zdolności do kumulacji w organach (głównie w nerkach, nadnerczu, wątrobie, płucach, gruczołach limfatycznych, a nawet we włosach i skórze), co z kolei powoduje ich uszkodzenie i może wywołać zatrucia.

W pyłe występują również wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (WWA), w tym benzo(a)piren uznawany za składnik rakotwórczy.

- Dominującym źródłem emisji pyłów i benzo(a)pirenu, a także ważnym źródłem emisji dwutlenku siarki jest emisja pochodząca z niskich emitorów odprowadzających produkty spalania z domowych palenisk i lokalnych kotłowni, szczególnie negatywnie wpływająca na jakość powietrza w sezonie grzewczym.

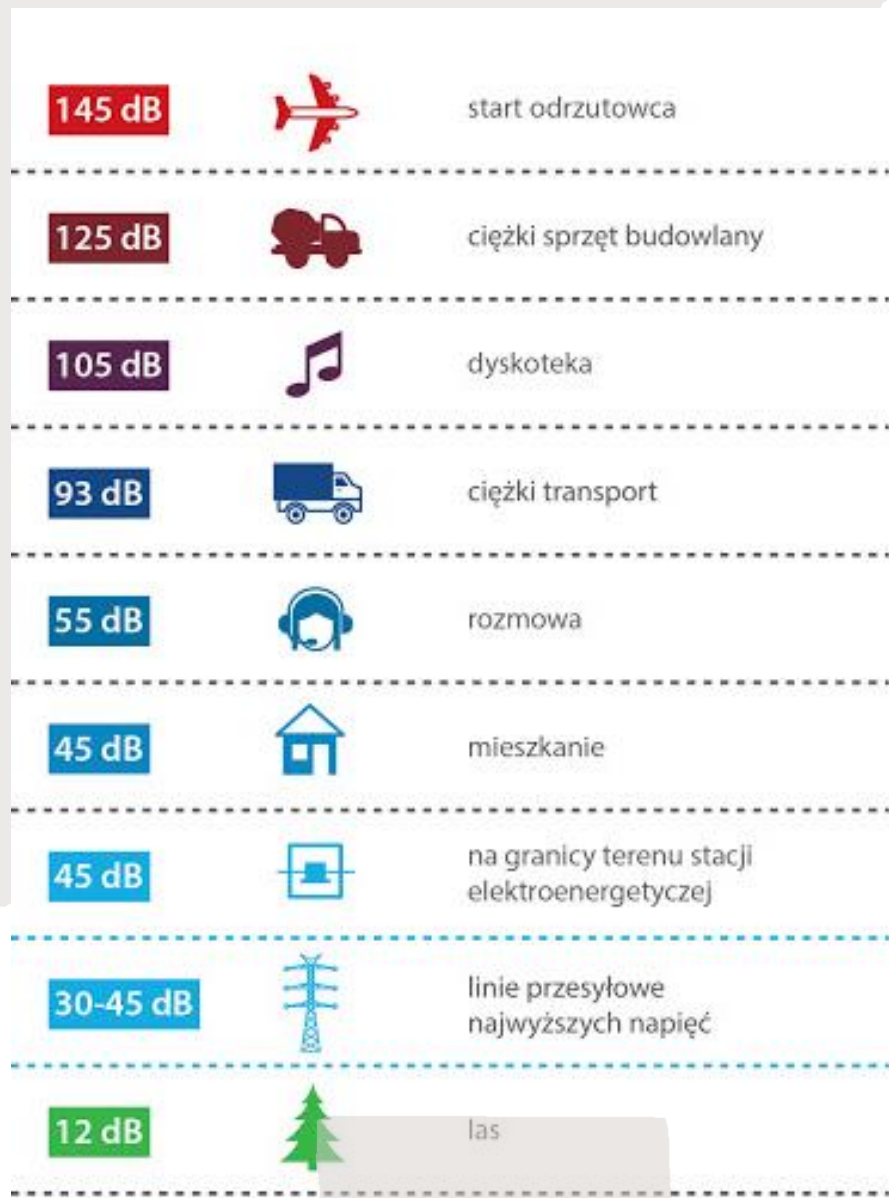

HAŁAS

Narażenie na hałas pochodzący z transportu i przemysłu może prowadzić do rozdrażnienia, zakłóceń snu i związanego z tym większego ryzyka wystąpienia nadciśnienia i chorób układu krążenia.

Hałas wpływa ujemnie na samopoczucie psychiczne, na układ nerwowy, a zatem na ogólne zdrowie fizyczne człowieka. Odczuwanie hałasu jest w dużym stopniu subiektywne i zależy od odporności psychicznej i od nastroju człowieka, zależy również od rodzaju hałasu.

Z badań wynika, że hałas o poziomie:

- 70 - 85 dB może oddziaływać szkodliwie na zdrowie, wywoływać bóle głowy, wpływać szkodliwie na ustrój nerwowy,
- 85 - 120 dB powoduje uszkodzenie słuchu, zaburzenia układu krążenia, układu nerwowego, równowagi,
- powyżej 120 dB może powodować zaburzenia w koordynacji ruchów kończyn i równowagi, wytwarzać stany lękowe, depresyjne i objawy chorób psychicznych.

ŚRODOWISKO WEWNĘTRZNE I WARUNKI ZAMIESZKANIA

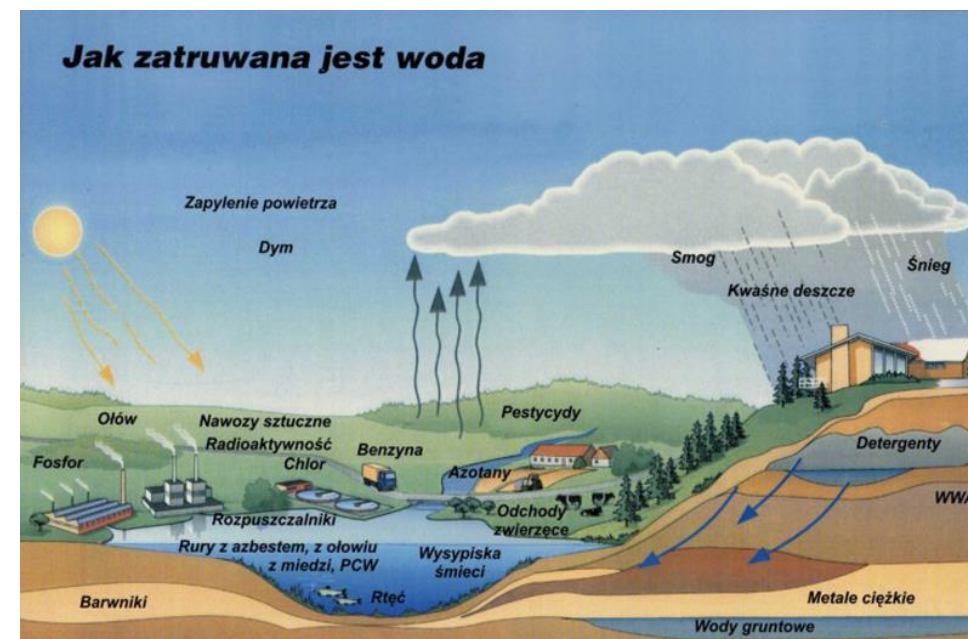
W regionie europejskim - w kontekście zapewnienia zdrowia środowiskowego w miejscu zamieszkania - powinno się zwiększyć działania celem ochrony zasobów, które ulegają wyczerpaniu oraz zapobieganiu destrukcyjnym zmianom w obrębie ważnych dziedzin życia. W działaniach tych zwraca się uwagę na:

- zmiany klimatyczne, ubytek ozonu stratosferycznego i skutki zdrowotne z tym związane,
- wpływ czynników środowiskowych na funkcje poznawcze człowieka,
  - rozwój dzieci i wypadki towarzyszące ich życiu,
    - zanieczyszczenia pyłowe powietrza,
    - jakość powietrza pomieszczeń zamkniętych i zdrowie z tym związane,
      - jakość wód i woda pitna,
    - substancje zaburzające czynność hormonalną,
  - ocenę skutków zdrowotnych narażenia na czynniki immunotoksyczne,
  - ocenę ryzyka chemicznego i związane z tym problemy toksykologiczne,
  - społeczne zróżnicowanie w oczekiwanej jakości zdrowia w Europie,
    - funkcje poznawcze, jako mediator oddziaływania środowiska na zdrowie

ZANIECZYSZCZENIA WODY

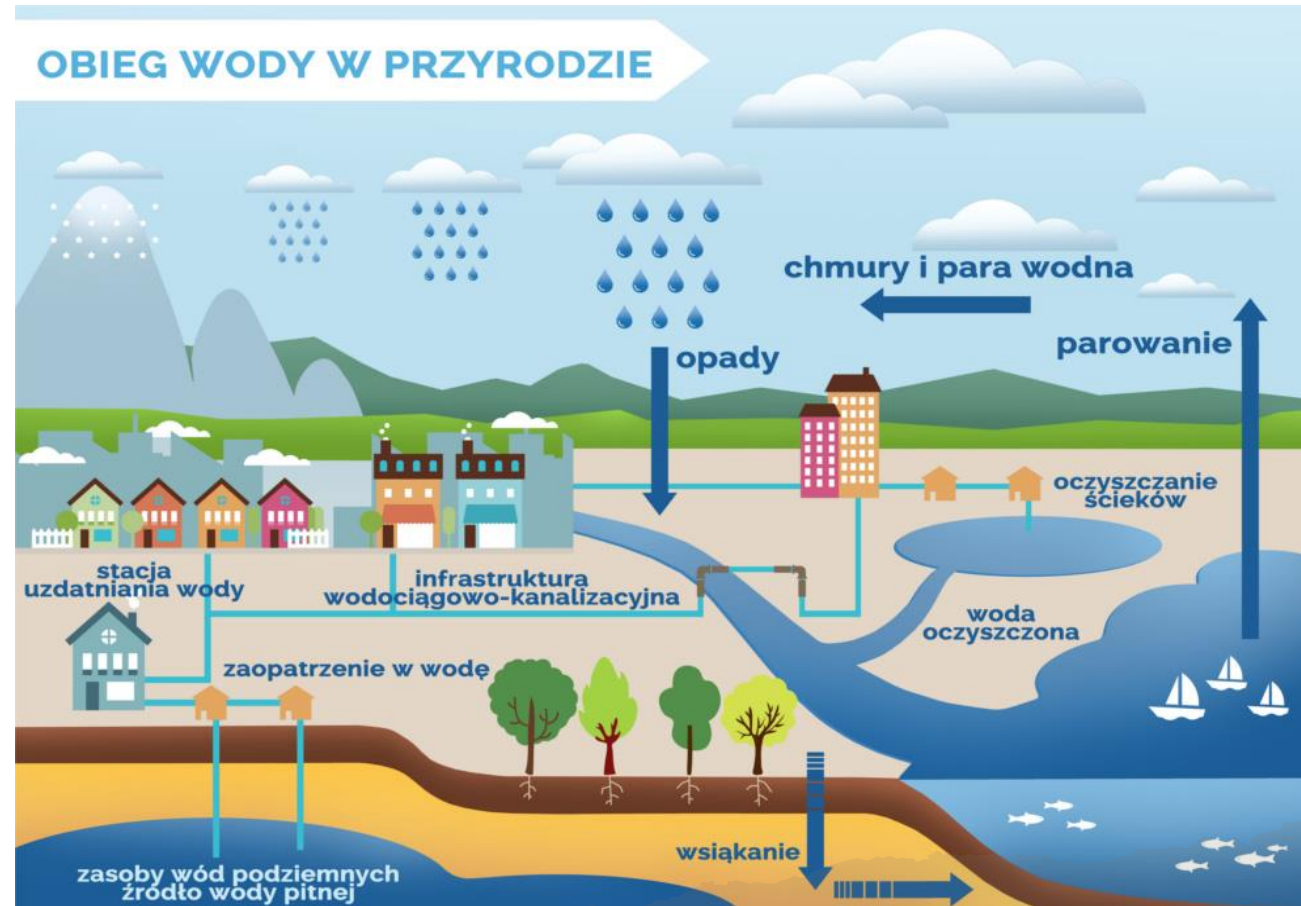

Zasadniczo jakość wody w kąpieliskach jest w całej UE wysoka, przy czym z upływem czasu stale się poprawia dzięki inwestycjom w system kanalizacyjny (oczyszczanie ścieków i zmniejszenie zanieczyszczeń pochodzących z gospodarstw rolnych).

WODY POWIERZCHNIOWE

- Znaczna ilość pobieranej wody wraca do wód powierzchniowych w postaci wód zużytych, obciążonych różnymi substancjami mineralnymi i organicznymi, które stwarzają problemy z dalszym użytkowaniem wody.
- Zanieczyszczenie chemiczne wód powierzchniowych stanowi zagrożenie dla środowiska wodnego, może spowodować toksyczność dla organizmów wodnych, akumulację substancji zanieczyszczających w ekosystemie, utratę siedlisk i różnorodności biologicznej oraz zagrożenie dla zdrowia ludzkiego.

PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE

Promieniowanie elektromagnetyczne jest zjawiskiem powszechnie występującym w środowisku naturalnym.

Można je opisać jako wzajemne oddziaływanie pola elektrycznego i magnetycznego spowodowane ruchem ładunku elektrycznego w przestrzeni.

Oddziaływanie to powoduje powstanie fali elektromagnetycznej, która rozchodzi się od drgającego ładunku.

Sztuczne źródła promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego:

- instalacje elektroenergetyczne do wytwarzania i przesyłu energii elektrycznej (elektrownie, elektrociepłownie, stacje transformatorowe, napowietrzne linie elektroenergetyczne,
- instalacje i urządzenia radiokomunikacyjne (stacje bazowe telefonii komórkowej, radiowe i telewizyjne stacje nadawcze, stacje radiolokacyjne i radionawigacyjne,
- instalacje i urządzenia przemysłowe,
- urządzenia medyczne,
- urządzenia elektryczne i elektroniczne powszechnego użytku (sprzęt RTV, AGD, sprzęt i osprzęt komputerowy, telefony komórkowe, urządzenia bezprzewodowe).

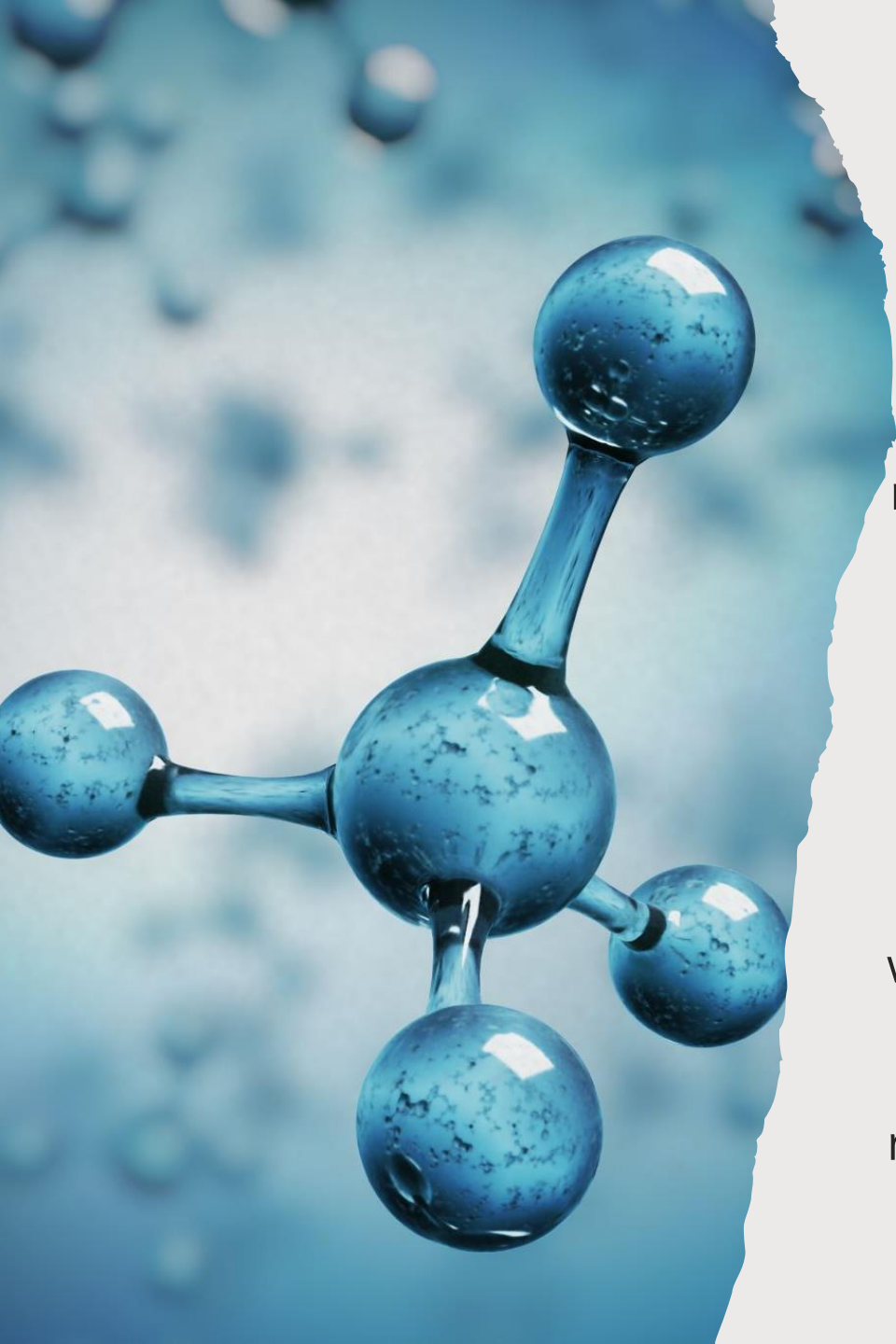

POLA ELEKTROMAGNETYCZNE

- Wpływ pól elektromagnetycznych na zdrowie człowieka i środowisko nie jest jeszcze w pełni rozpoznane. Prowadzone są badania związane z oddziaływaniem pól elektromagnetycznych na organizmy żywe, wyniki badań są publikowane.
  - Najbardziej wrażliwy na elektromagnetyzm jest układ nerwowy, odpornościowy, hormonalny i rozrodczy. Pierwsze znaki ostrzegawcze to zmęczenie, drażliwość, zaburzenia snu, pamięci i uwagi. Szkodliwy wpływ pola elektromagnetycznego i promieniowania elektromagnetycznego zależy od odległości, z jakiej pole działa na organizm.

CHEMIKALIA

Istotnym problemem jest narażenie na niebezpieczne chemikalia. Ludzie mogą być narażeni w codziennym życiu na różne chemikalia, przez zanieczyszczone powietrze i wodę, produkty konsumpcyjne i żywność. Właściwości niektórych niebezpiecznych chemikaliów powodują, że utrzymują się one w środowisku i następuje ich bioakumulacja w łańcuchu żywnościowym -

to oznacza, że między ograniczeniem emisji a zmniejszeniem narażenia występuje znaczne opóźnienie czasowe. Ponadto ilość i zakres stosowanych obecnie chemikaliów oraz postępujący wzrost produkcji chemicznej wskazują, że narażenie ludzi i środowiska nadal będzie się zwiększać.

Budzi to obawy dotyczące skutków zdrowotnych narażenia na działanie mieszanin chemikaliów w całym naszym życiu, zwłaszcza na etapach życia cechujących się podatnością na zagrożenia, takich jak wczesne dzieciństwo, ciąża i starszy wiek.

JAK DBAĆ O ŚRODOWISKO, ABY POPRAWIĆ KOMFORT ŻYCIA?

- Oszczędzaj energię
- Segreguj odpady
- Kupuj odpowiedzialnie – zmniejszaj ilość śmieci
- Oszczędzaj wodę
- Ogranicz jedzenie mięsa
- Wprowadź minimalizm
- Używaj komunikacji zbiorowej
- Wspieraj lokalnych przedsiębiorców
- Zrezygnuj z plastikowych toreb
- Szanuj naturę

PODSUMOWANIE

Człowiek zapomina, że przyczyną oddziaływań na nasz organizm obecnych w środowisku czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych jest jego sama aktywność.

Wydaje się, że współczesne osiągnięcia medycyny ekologicznej powinny stymulować ludzi do zmian w podejściu do prewencji oraz diagnostyki chorób o etiologii środowiskowej.

Obowiązkiem dydaktycznym jest nauczenie ludzi umiejętności profesjonalnego oraz interdyscyplinarnego podejścia do prewencji i diagnostyki chorób indukowanych czynnikami środowiska.

BIBLIOGRAFIA:

- <https://zdrowiewpracy.umb.edu.pl/porady/co-wplywa-na-nasze-zdrowie/>
- <https://p5tomaszow.wikom.pl/wpis/czynniki-warunkujace-zdrowie>
- <https://www.eea.europa.eu/pl/themes/human/intro>
- <http://www.liniakozienice-milosna.pl/oddziaływanie-na-srodowisko/halas.html>
- <https://www.eco-progress.pl/jak-dbac-o-srodowisko-10-przykladow/>
- [phe-2014-3-522.pdf](#)
- [003.pdf](#)
- [Stan-srodowiska-zdrowie-201015.pdf](#)

